

KAJ SMO SE NAUČILI OB ISKANJU DOKUMENTACIJE RESTAVRIRANIH SLIK TONETA KRALJA NA ZAVODU ZA SPOMENIŠKO VARSTVO IN KAJ SMO PRI TEM ODKRILI?

V letih 1950 do 2005 restavriranih 5 slik Toneta Kralja

Po sistematičnem pregledu restavratorske dokumentacije Zavoda za spomeniško varstvo LRS (v nadaljevanju besedila Zavod) in Restavratorskega centra (RC), hranjene na Oddelku za dokumentacijo in knjižnici ZVKDS RC ter v Informacijsko dokumentacijskem centru (INDOK center) pri Ministrstvu za kulturo (MK), smo ugotovili, da je bilo med leti 1950 in 2005 restavriranih 5 oljnih slik na platnu Toneta Kralja. Leta 1953 *Vaška kompozicija*, 1957 portret "Kralj", 1957 *Nasilje* iz Muzeja narodne osvoboditve, 1966 *Svatba* iz Moderne galerije in 1984 *Kosci* iz Narodne galerije.

Od najdene dokumentacije o restavratorski dejavnosti na petih slikah Toneta Kralja smo ugotovili, da so bile tri slike uradno sprejete v delo. Zbrano dokumentacijo smo posredovali ustanovam, kjer so slike, ki jim pripadajo hranjene. Zapisa o delu na obeh slikah najdemo le v *Dnevniku dela*, iz katerega pa ni razvidno, za kateri sliki pravzaprav gre niti ne njun izvor.

Spoznavanje načina dela Zavoda na primeru slike Toneta Kralja *Nasilje* (U-506), Muzeja narodne osvoboditve (MNO) - danes poznane z naslovom *Rešitev* (inv. št. SK-33) Muzeja novejšje in sodobne zgodovine Slovenije (MNSZS), na podlagi najdene dokumentacije

1. Kako Zavod postopa v primeru prošnji za restavriranje del takrat še živčih avtorjev?

V INDOK centru MK smo sistematično pregledali arhiv spisov od leta 1926 do 1961. Našli smo prošnjo za restavriranje oljne slike na platnu slikarja Toneta Kralja s »partizansko tematiko«, ki jo je Muzej narodne osvoboditve poslal Zavodu za spomeniško varstvo LRS (sliki 1 in 2). Na podlagi podatkov o lastništvu slike in njeni velikosti smo predvidevali, da gre za sliko, vpisano v *Vpisni knjigi* in *Dnevniku del* Zavoda z naslovom *Nasilje*. Ročno pripisan odgovor na prošnjo nam je odstrl dragocen vpogled Zavoda do odnosa restavriranja slik še živčih umetnikov. Muzeju namreč sporočajo, da se slika lahko prevzame v delo, če temu ne nasprotuje umetnik. Na zadnji strani dokumenta je pripisan odgovor, da je slikar Tone Kralj, 8. 2. 1956, telefonsko sporočil, da ne nasprotuje restavriranju.

2. Kaj razberemo iz najdenega restavratorskega gradiva?

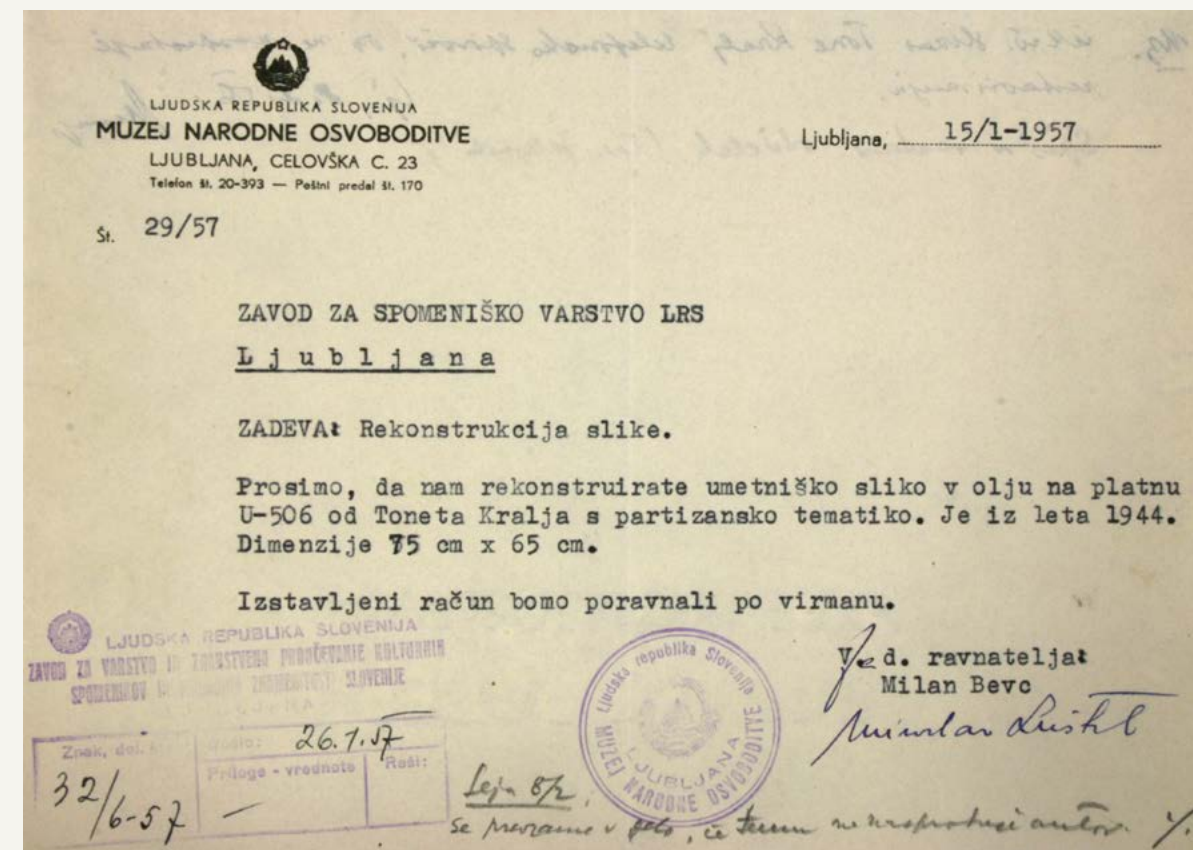
Po privolitvi Toneta Kralja je bila slika *Nasilje* sprejeta v restavriranje dne 1. 3. 1957, kar razberemo iz *Vpisne knjige* Zavoda (sliki 3 in 4). Na podlagi datuma smo nato lahko v restavratorskih dnevnikih vpisov restavratorjev iz leta 1957, poiskali, komu je bilo restavriranje dodeljeno, kdaj in kaj je na sliki opravil. Ugotovili smo, da je bila slika, izročena v restavriranje Antonu Demšarju, prvemu zaposlenemu restavratorju v restavratorski delavnici. Restavriranje je trajalo 4 dni. Preberemo, da je sliko »očistil s hrbtno strani, pripravil provizorično platno, sliko rentuiliral ter jo montiral na podokvir« (sliki 5 in 6). Dva dni po končanem restavriranju je bila slika vrnjena MNO, kot razberemo iz *Vpisne knjige* (sliki 3 in 4). Iz kratkega poročila, ki ga je pripravil restavrator Tomaž Kvas, pa izvemo nekoliko več o samem motivu slike, stanju in postopkih restavriranja (slike 7 do 11).

Vse zbrano gradivo smo posredovali Muzeju novejšje in sodobne zgodovine Slovenije, nasledniku Muzeja narodne osvoboditve. Ker gradivo vsebuje tudi fotografijo slike (sliki 10 in 12) nam je kustosinja muzejske likovne zbirke, lahko potrdila, da gre za sliko iz njihove zbirke. Poslala nam je barvno fotografijo slike, ki jo vodijo pod naslovom *Rešitev* (slika 13). Ker dokumentacije o restavriranju svojih slik, Toneta Kralja, ne Muzej ne obe galeriji niso imeli, se nam zastavlja vprašanje, ali je Zavod sploh izdelal izvod poročila tudi za lastnika slike?

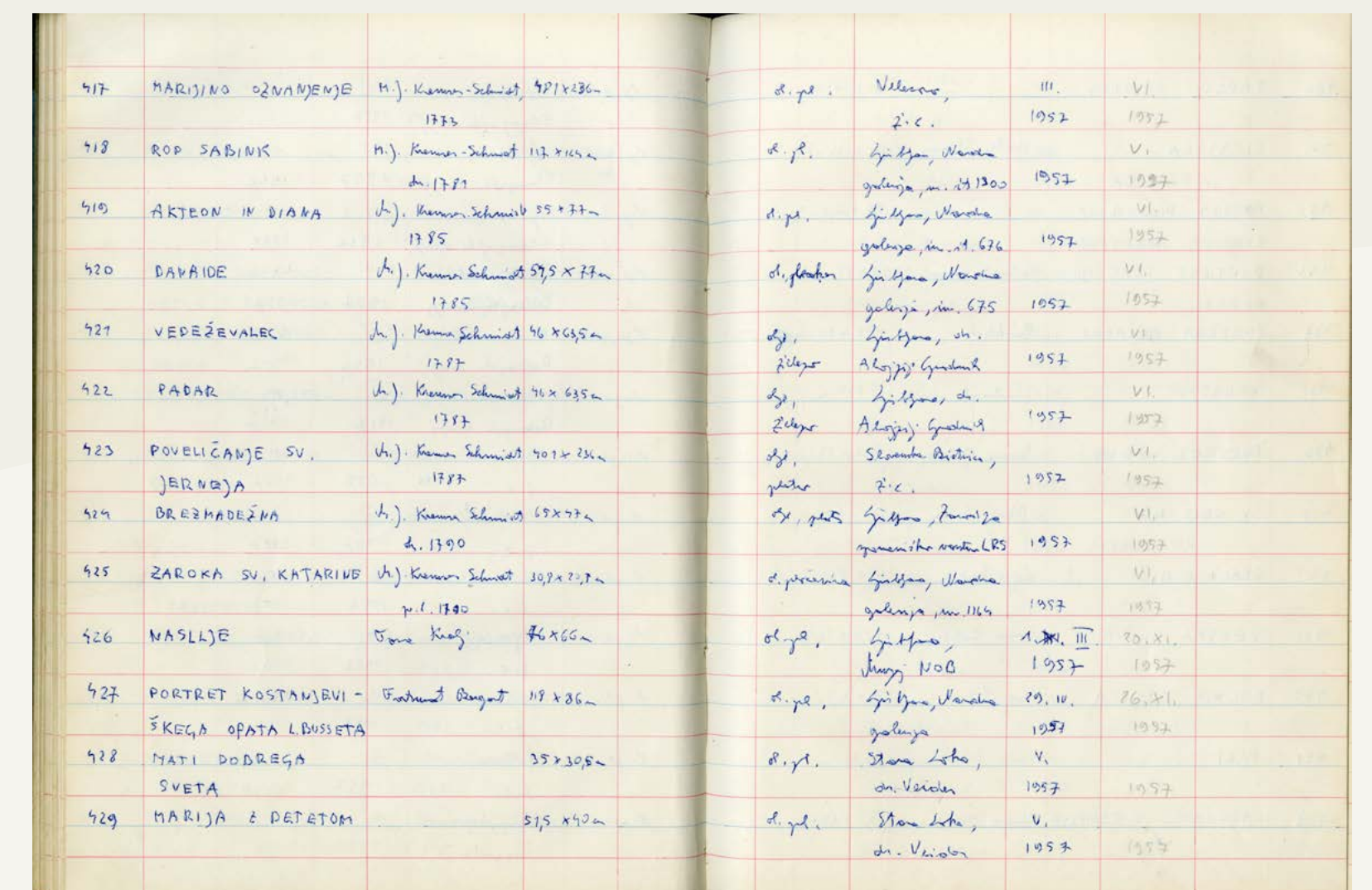
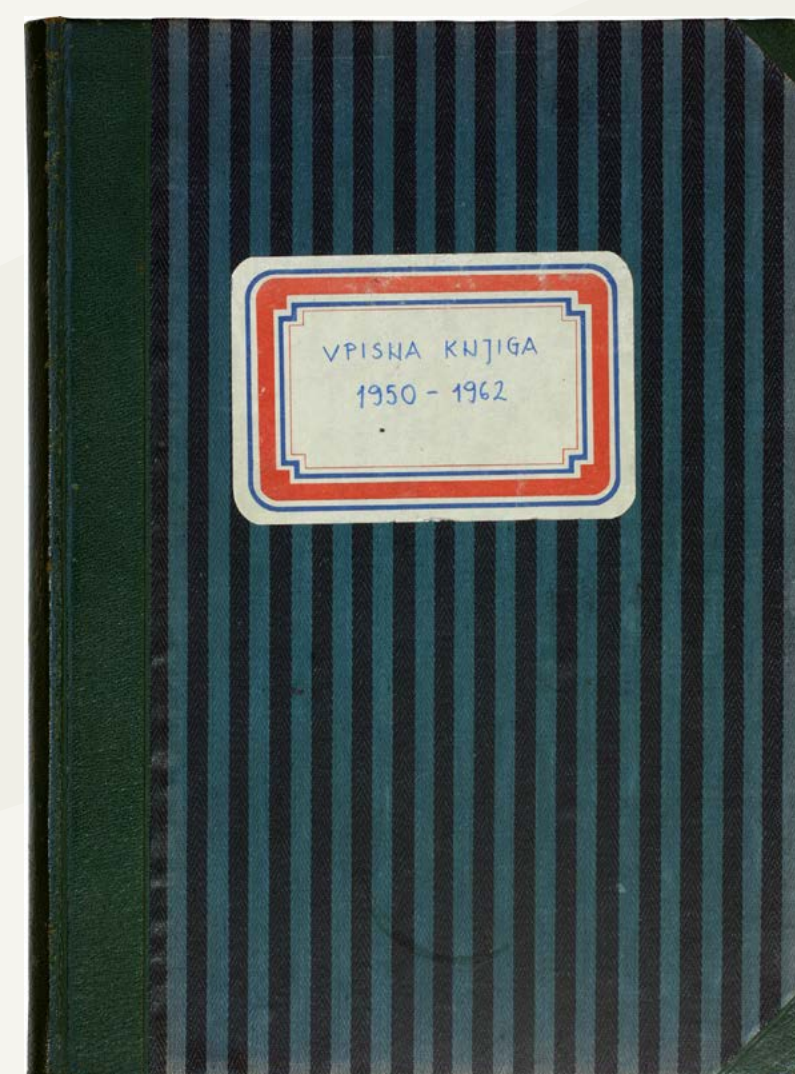
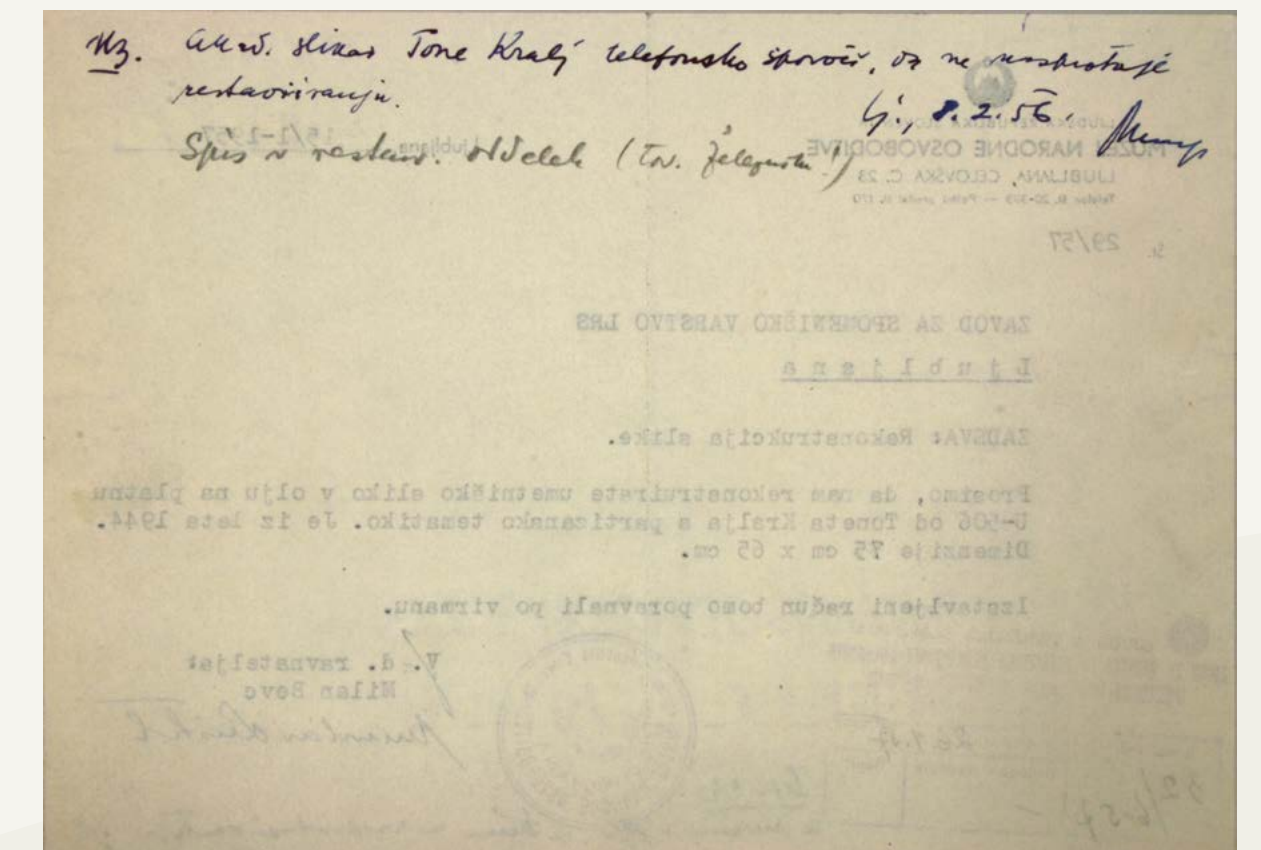
3. Nalepka Zavoda o restavriranju na sliki dragoceni vir

Med konservatorsko-restavratorskimi posegi na slikah, ki smo jih od leta 2005 dalje sprejemali v delo na oddelku za štafelajno slikarstvo ZVKDS RC, smo ugotovili, da je Zavod restavrirane slike opremljal z nalepkami. Iz njih razberemo žig Zavoda in leto restavriranja. V kasnejših obdobjih tudi navedbo restavratorja in vodjo restavratorskih del.

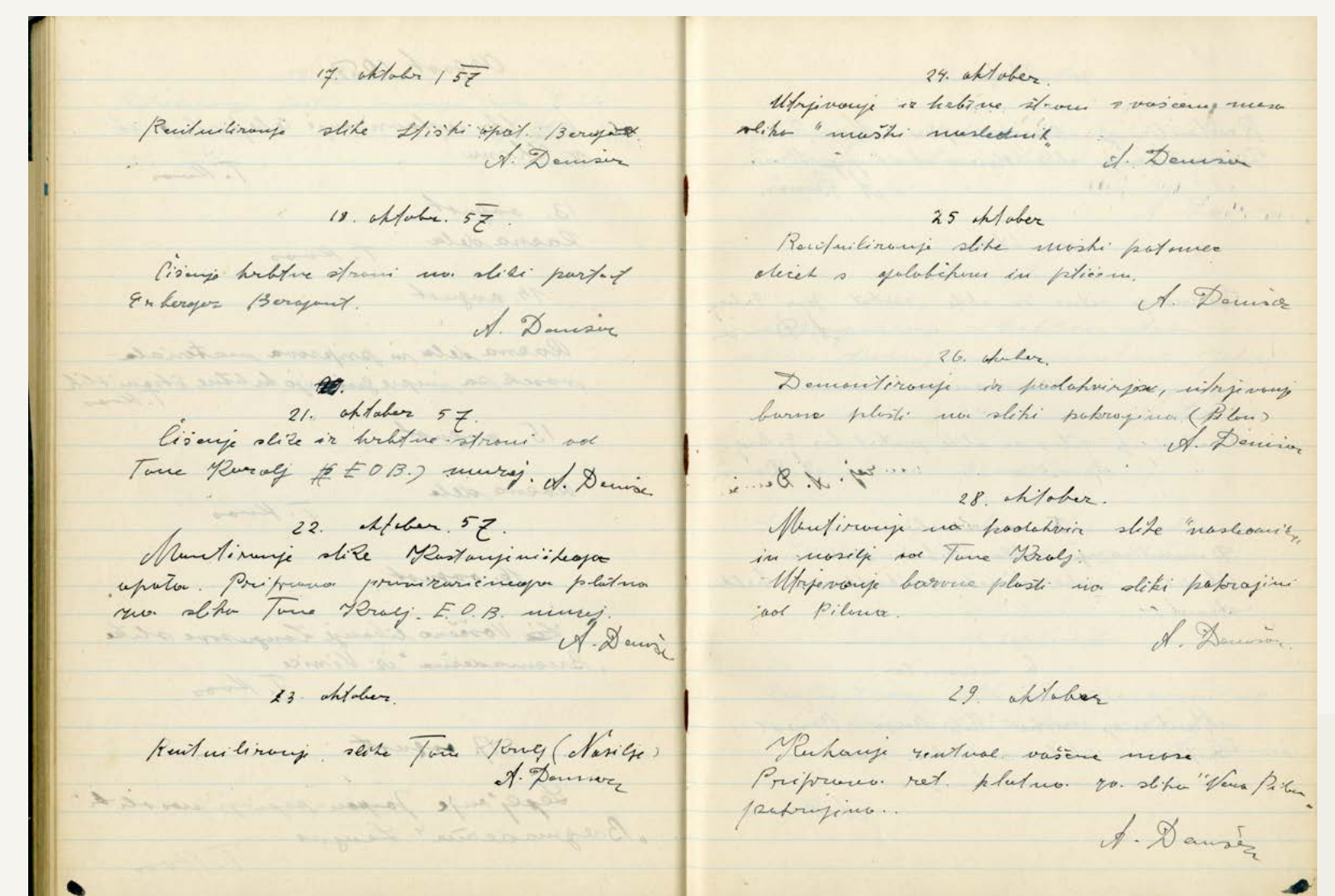
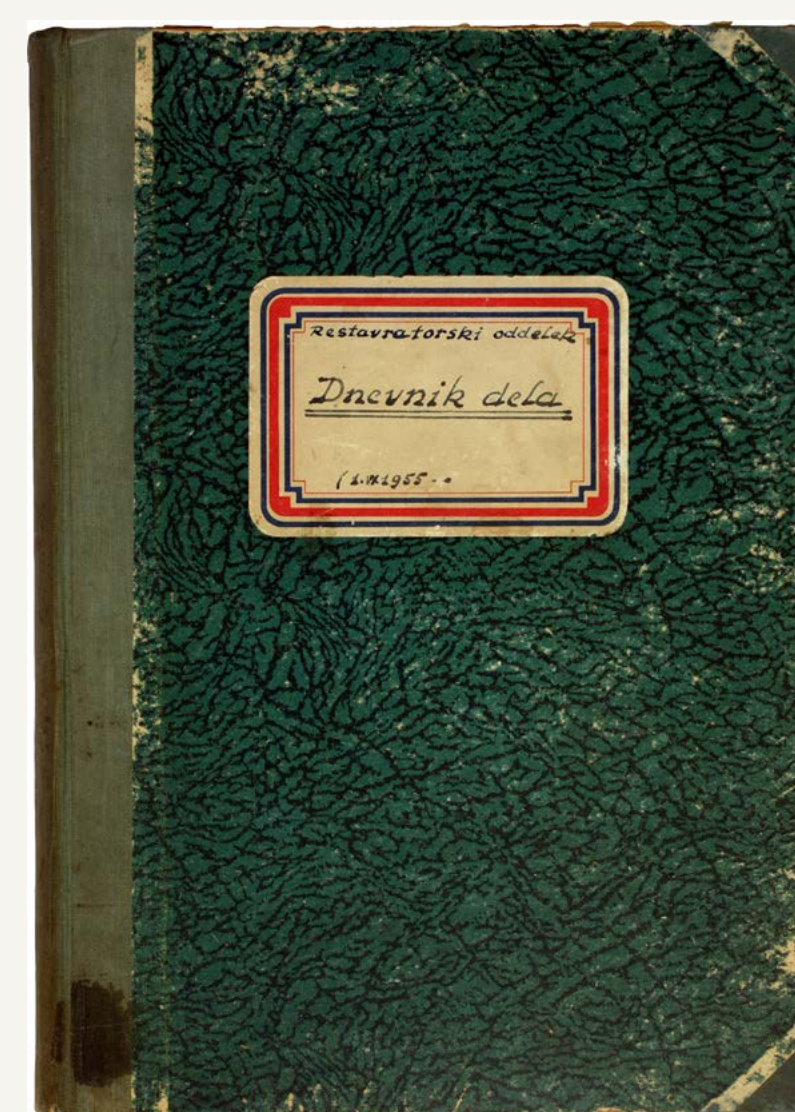
Zavodsko nalepko z letnico restavriranja, 1957 ima tudi slika *Rešitev* (*Nasilje*), kar se je izkazalo ob podiranju razstave *KRUHA IN IGER, Slikarstvo Toneta Kralja 1941-1945*, ko je bil pogled na hrbtno stran slike znova mogoč (slika 14). Zavodska nalepka na podokviru slike predstavlja dragocen dokument, ki sporoča, kdaj je bila slika restavrirana. Je pravzaprav, ko dobimo sliko v restavriranje, prvi podatek, ki nas napoti na Oddelk za dokumentacijo in knjižnico ZVKDS RC in INDOK center MK, kjer je hranjeno dokumentarno gradivo Zavoda.

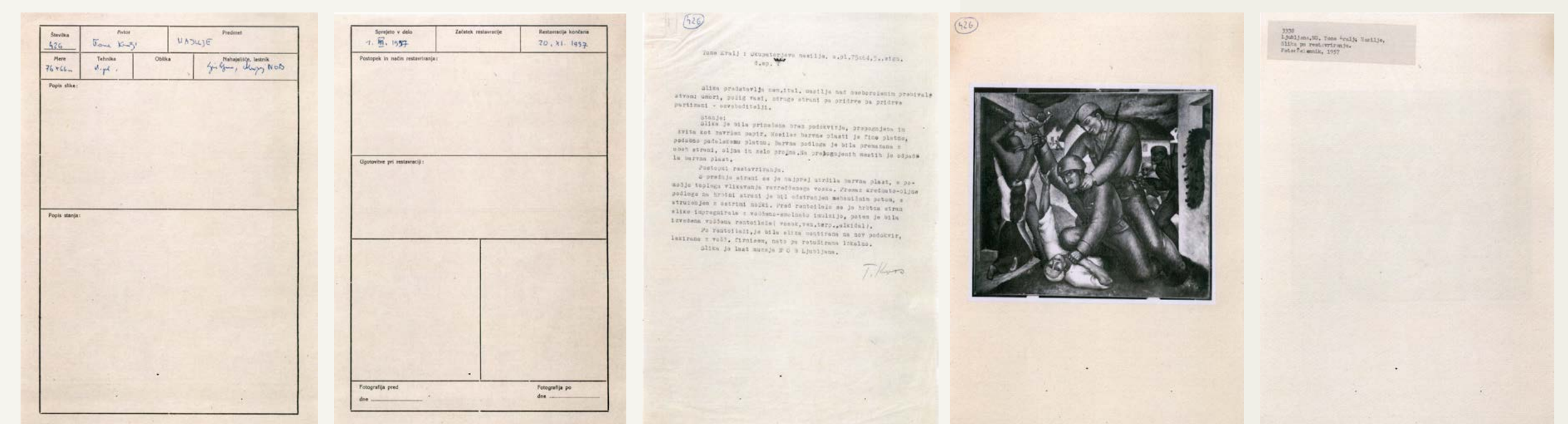
Sliki 1 in 2: Prednja in zadnja stran prošnje MNO LRS za rekonstrukcijo slike s »partizansko tematiko«.
(Hrani: MK INDOK center.)

Sliki 3 in 4: Vpisna knjiga z vpisom slike *Nasilje* pod zaporedno številko 426.
(Hrani: Oddelek za dokumentacijo in knjižnica ZVKDS RC.)

Sliki 5 in 6: Dnevnik dela, z vpisom del 21., 22., 23. in 28. oktobra 1957, restavratorja Antona Demšarja na sliki *Nasilje*.
(Hrani: Oddelek za dokumentacijo in knjižnica ZVKDS RC.)

Sliki 7, 8, 9, 10 in 11: Poročilo z vpisom stanja in restavriranja slike *Nasilje*.
(Hrani: MK INDOK center.)

Slika 12: Fotografija slike *Nasilje* po restavriranju leta 1957.
(Foto: Milan Železnik, hrani: MK INDOK center.)

Slika 13: Tone Kralj, *Rešitev*, 1945, olje na platno, 66 x 67,2 cm.
(Foto: Sarah Požnenel, hrani: MNSZS.)

Slika 14: Nalepka z žigom in letnico restavriranja v spodnjem levem vogalu, na zadnji strani, slike *Rešitev* (*Nasilje*).
(Foto: Zoja Bajdè, hrani: Oddelek za dokumentacijo in knjižnica ZVKDS RC.)